

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова
Інститут математики, економіки і механіки
Кафедра економічної теорії та історії економічної думки

Д и п л о м н а р о б о т а

бакалавра

**на тему: «Реалізація потенціалу конкурентоспроможного розвитку
економіки України в умовах глобалізації»**

**«Realization of competitive economic development of Ukraine under
globalization»**

Виконав: студентка заочної форми навчання
Напрямок підготовки 6.030203 «Міжнародні економічні
відносини»
Козлової Ганни Миколаївни

Керівник: к.е.н., доцент Крючкова Н.М. _____

Рецензент: д.е.н., професор Якубовський С.О.

Рекомендовано до захисту:

Протокол засідання кафедри

№ ____ від « ____ » _____ 201 ____ р.

Захищено на засіданні ЕК № ____

протокол № ____ від « ____ » _____ 2017р.

Оцінка _____ / _____ / _____

Завідувач кафедри

_____ д.е.н., проф. О.В. Горняк

Голова ЕК

_____ д.е.н., проф. В.М. Степанов

Одесса - 2017

ЗМІСТ

	С
ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ НАЦІОНАЛЬНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ.....	5
1.1. Сутність і детермінанти національної конкурентоспроможності.....	5
1.2. Модель національної конкурентоспроможності.....	12
1.3. Стадії реалізації конкурентних переваг і розвиток конкуренції.....	15
РОЗДІЛ 2 ПОТЕНЦІАЛ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ.....	21
2.1. Міжнародні рейтингові оцінки конкурентоспроможності.....	21
2.2. Вплив тіньової економіки на конкурентоспроможність.....	26
2.3. Конкурентні переваги економіки України та їх реалізація.....	31
РОЗДІЛ 3 ОСНОВНІ НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ..	39
3.1. Державна підтримка національної конкурентоспроможності: міжнародний досвід і його реалізація в Україні.....	39
3.2. Формування конкурентного середовища та інноваційний розвиток...	43
ВИСНОВКИ.....	51
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	54

ВСТУП

На сучасному етапі розвитку основоположними засадами внутрішньої політики України в економічній сфері є забезпечення конкурентоспроможності національної економіки, розвиток внутрішнього ринку, створення сприятливих умов для розвитку підприємництва, зменшення втручання держави в економічну діяльність суб'єктів господарювання, детінізація економіки, розвиток конкуренції як основного чинника підвищення ефективності економіки. Стратегія економічної модернізації об'єктивно вимагає оновлення конкурентних механізмів, розробки науково обґрунтованих та ефективних з точки зору реалізації на практиці інституціональних засад захисту й розвитку конкурентних відносин в Україні, підвищення конкурентоспроможності національної економіки.

Останніми роками все більше дослідників звертають увагу на необхідність аналізу різноманітних аспектів конкурентоспроможності. У зв'язку з цим проблема дослідження і вивчення тенденцій розвитку економічної конкуренції, підвищення конкурентоспроможності національної економіки є дуже своєчасною і важливою.

Цей напрям досліджень розвивається відомими зарубіжними і українськими економістами. Їх праці були використані при написанні даної дипломної роботи. Це – Г. Азов, А. Войчак, Е. Гіденс, Н. Гражевська, Я. Жаліло, М. Кастельс, О. Кузьмін, В. Лагутін, Д. Лук'яненко, Л. Піддубна, А. Поручник, М. Портер, В. Романенко, Н. Тарнавська, А. Томпсон, Ю. Уманців, Р. Фатхутдинов, Т. Філосонова, О. Швиданенко, О. Шнипко.

Метою дипломної роботи є дослідження особливостей та умов реалізації потенціалу конкурентоспроможного розвитку економіки України в умовах глобалізації.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання:

- розкрити сутність і визначити детермінанти національної конкурентоспроможності;

- проаналізувати модель національної конкурентоспроможності;
- визначити стадії реалізації конкурентних переваг і розвитку конкуренції;
- проаналізувати міжнародні рейтингові оцінки конкурентоспроможності та їх складові;
- проаналізувати вплив тіньової економіки на конкурентоспроможність;
- визначити конкурентні переваги економіки України та умови їх реалізації.

Об'єктом дослідження в роботі є конкурентоспроможність національної економіки

Предмет – практичні та прикладні аспекти реалізації потенціалу конкурентоспроможного розвитку економіки України.

Мета і завдання визначили структуру дипломної роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел. У вступі обґрунтована актуальність теми визначені мета, завдання, об'єкт і предмет дослідження, розкрита структура роботи. У першому розділі «Теоретичні основи національної конкурентоспроможності» розкрита сутність національної конкурентоспроможності, визначені її детермінанти, проаналізована модель і стадії реалізації конкурентних переваг. Другий розділ «Потенціал конкурентоспроможного розвитку економіки України» присвячено аналізу міжнародних рейтингових оцінок конкурентоспроможності, впливу тіньової економіки на конкурентоспроможність і визначенню конкурентних переваг економіки України та їх реалізації в умовах глобалізації. У третьому розділі «Основні напрями підвищення конкурентоспроможності економіки України» узагальнений міжнародний досвід державної підтримки національної конкурентоспроможності, визначені можливості його застосування в Україні, розкриті особливості формування конкурентного середовища та інноваційного розвитку у контексті підвищення конкурентоспроможності української економіки. У висновках викладені основні результати проведеного аналізу. Список використаних джерел нараховує 31 джерело.

ВИСНОВКИ

Дослідження процесу реалізації потенціалу конкурентоспроможності розвитку економіки України в умовах глобалізації надало можливість зробити такі висновки.

Національна конкурентоспроможність представляє собою зумовлений економічними, соціальними і політичними факторами стійкий стан країни на внутрішніх і зовнішніх ринках. Це – сукупність притаманних національній економіці факторів, здатних забезпечити пропозицію товарів і послуг, впровадження новітніх технологій, зростання доходів населення і участь у міжнародній торгівлі. Національна конкурентоспроможність визначається наявністю у країни конкурентоспроможних галузей, виробництві і суб'єктів господарювання. Держава при цьому створює відповідні умови для забезпечення конкурентоспроможності країни.

Глобалізація здійснює суперечливий вплив на розвиток країни світу і на їх конкурентоспроможність. З одного боку, вона надає нові можливості для конкурентоспроможного розвитку, а з іншого, - приводить до значних втрат у країнах, що не мають власної стратегії розвитку в конкурентному середовищі. Фактори, що забезпечують конкурентоспроможність країни, поділяються на макроекономічні галузеві і територіальні. Їх взаємозв'язок і взаємо розвиток сприяють підвищенню конкурентоспроможності.

Модель національної конкурентоспроможності відображає специфіку конкурентного середовища країни і представляє собою систему, компоненти якої взаємно підсилюються. Її основними елементами є система факторів конкурентоспроможності національної економіки, серед яких – стратегія фірми, їх структура і суперництво, фактори виробництва (ресурси) та інфраструктура; споріднені та підтримуючі галузі; параметри попиту на внутрішньому ринку. Чотири системи факторів у взаємодії створюють середовище, в якому діють підприємства, що й визначає рівень конкурентоспроможності.

В залежності від національної конкурентоспроможності та умов її забезпечення виділяють три стадії економічного розвитку країн: стадія, пов'язана з використанням факторів; стадія, що базується на інвестиціях; стадія, що базується на інноваціях.

Міжнародні рейтингові оцінки конкурентоспроможності країн базуються на визначенні системи показників, починаючи з державних і суспільних інститутів, інфраструктури, макроекономічної стабільності і закінчуючи розмірами ринку, умовами розвитку бізнесу та інноваціями. При цьому переважаюче значення мають опитування респондентів і значно менше-статистичні данні. Слабкість інституційної бази України зумовлює її відставання у глобальному рейтингу конкурентоспроможності. При розрахунку індексу конкурентоспроможності враховується дванадцять чинників. Конкурентоспроможність України знижується через неефективність інституцій, макроекономічну нестабільність, неефективність товарних та фінансових ринків.

Тіньова економіка суперечливо впливає на рівень національної конкурентоспроможності. З одного боку, тіньовий сектор економіки характеризується більшою гнучкістю та динамічністю, ніж легальний, його продукція дешевша, а, значить, більш конкурентоспроможна, з іншого, - особливо у довгостроковому періоді вона призводить до зниження конкурентоспроможності, оскільки економічні суб'єкти знаходяться не в рівних умовах, бізнес-середовище погіршується, інфраструктура не розвивається належним чином. Розрахунки рівня тіньової економіки включають усі її елементи, кожний з яких також суперечливо, впливає на конкурентоспроможність.

Конкурентні переваги економіки України пов'язані з високим рівнем освіти працездатного населення, розвиненою мережею академічних та наукових установ, наявністю великих і близько розташованих запасів природних ресурсів. Україна має всі галузі, притаманні економіці сучасних країн. Це – чорна і кольорова металургія, машинобудування, добувні галузі,

енергетика, розвинене сільське господарство, розгалужена мережа залізничного, автомобільного, річного, морського та повітряного транспорту. Підвищення конкурентоспроможності і реалізації потенціалу економіки України потребує вирішення проблеми фундаментального характеру (макроекономічна і політична стабільність, ефективність державного управління, розвиток людського капіталу, розвиток інфраструктури) та використання факторів, що забезпечують пряме підвищення ефективності виробництва і перехід до інноваційного та сталого розвитку.

Підвищення конкурентоспроможності економіки України потребує, перш за все, державної підтримки, успішний досвід якої мають розвинені країни. Цей досвід можна використати при розробці комплексної програми конкурентоспроможності та інновацій, яка б передбачала розвиток підприємства та інновацій, заходи сприяння політиці конкурентоспроможності, розвиток альтернативної енергетики. Можливості економіки України щодо підвищення конкурентоспроможності досить значні. Особливо великий потенціал закладений у підприємстві та інноваційності.

Розширення їх сфери впливу на всі галузі економіки України, подолання монополістичних тенденцій, конкурентної складової зниження тонізації економіки надасть можливість значно посилити конкурентні переваги держави і економічних суб'єктів на міжнародних ринках.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Азоев Г.Л. Конкурентные преимущества фирмы / Г.Л. Азоев, А.П. Челенков. - М.: Новости, 2000.
2. Войчак А.В. Конкурентні переваги підприємства: сутність і класифікація / А.В. Войчак, Р.В. Камишніков // Маркетинг в Україні. - 2005. - № 2.
3. Гіденс Е. Нестримний світ: як глобалізація перетворює наше життя / Е. Гіденс. - К.: Альтерпрес, 2004.
4. Гражевська Н. Забезпечення конкурентоспроможності національної економіки в глобальному постіндустріальному вимірі / Н. Гражевська // Економіка України. - 2008. - № 9.
5. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура / М. Кастельс. - М.: ГУ ВШЭ, 2000.
6. Конкурентоспроможність економіки України в умовах глобалізації; за ред. Я.А. Жаліла. - К.: НІСД, 2005.
7. Конкурентоспроможність економіки України: стан і перспективи підвищення ; за ред. І.В. Крючкової. - К.: Основа, 2007.
8. Конкурентоспроможність національної економіки; за ред. Б.Є. Кваснюка. - К.: Фенікс, 2005.
9. Конкуренція і конкурентна політика: категорії та поняття; за ред. В.Д. Лагутіна. - К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2009.
10. Костусев А.А. Конкурентная политика в Украине /А.А. Костусев. - К.: КНЕУ, 2004.
11. Кузьмін О.Є. Управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства : навч. посіб. / О.Є. Кузьмін, П.І. Горбаль. - Л.: Компакт-ЛВ, 2005.
12. Лагутін В.Д., Романенко В.А., Уманців Ю.М. Конкурентоспроможність національної економіки: навч.посіб./ В.Д. Лагутін, В.А. Романенко, Ю.М. Уманців. – К.: Київ.нац.торг.-екон.ун-т, 2011.

13. Павлова В.А. Конкурентоспроможність підприємства: оцінки та стратегія забезпечення В.А. Павлова. - Дніпропетровськ, ДУЕП, 2006.
14. Піддубна Л.І. Конкурентоспроможність економічних систем: теорія, механізми регулювання та управління / Л.І. Піддубна. - Х.: ШЖЕК, 2007.
15. Портер М. Конкурентное преимущество: как достичь высокого результата и обеспечить его устойчивость /М. Портер; пер. с англ. - М.: Альпина Бизнес Букс, 2005.
16. Портер М. Международная конкуренция / М. Портер. - М.: Междунар. отношения, 1993.
17. Портер М.Е. Конкуренция / М.Е. Портер. – М., СПб., К.: Издат. Дом «Вильямс», 2006.
18. Статистичний щорічник України за 2015 рік. - К.: Інформаційно-аналітичне агентство, 2015.
19. Стігліц Дж. Глобалізація та її тягар / Дж. Стігліц. - К.: Вид. дім «КМ Академія», 2003.
20. Стратегічні виклики ХХІ століття суспільству та економіці України: в 3 т.; за ред., академіка НАН України В.М. Гейця, академіка НАН України В.П. Семиноженка, члена-кореспондента НАН України Б.Є. Кваснюка. - К.: Фенікс, 2007.
21. Сумець О.М. Оцінка конкурентоспроможності сучасного промислового підприємства / О.М. Сумець, О.Є. Сомова, Є.Ф. Пеліхов. - К.: Професіонал, 2009.
22. Тарнавська Н.П. Управління конкурентоспроможністю підприємств: теорія, методологія, практика / Н.П. Тарнавська. - Тернопіль: Економічна думка, 2008.
23. Томпсон А. Стратегический менеджмент. Искусство разработки и применения стратегии / А. Томпсон, А. Стрикленд. - М.: Банки и биржи, ЮНИТИ, 1998.
24. Управління міжнародною конкурентоспроможністю в умовах

- глобалізації економічного розвитку : у 2 т. / за заг. ред. Д.Г. Лук'яненка, А.М. Поручника. - К.: КНЕУ, 2006.
25. Фатхутдинов Р.А. Управление конкурентоспособностью организации: эксклюзивные технологии формирования стратегии повышения конкурентоспособности организации (теорія, методика, практика): учеб, пособие / Р.А. Фатхутдинов. - М.: ЭКСМО, 2004.
 26. Философова Т.Г. Конкуренция и конкурентоспособность / Т.Г. Философова, В.А. Быков; под ред. Т.Г. Философовой. - М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2007.
 27. Швиданенко О.А. Глобальна конкурентоспроможність: теоретичні та прикладні аспекти / О.А. Швиданенко. - К.: КНЕУ, 2007.
 28. Шнипко О.С. Конкурентоспроможність України в умовах глобалізації; НАН України; Ін-т екон. та прогнозів. / О.С. Шнипко.- К., 2009.
 29. Шнипко О.С. Національна конкурентоспроможність: сутність, проблеми, механізми реалізації / О.С. Шнипко. - К.: Наук, думка, 2003.
 30. The Global Competitiveness Reports 2009-2010, 2007 - 2008. - Режим доступу: <http://www.weforum.org>.
 31. http://www.weforum.org/docs/WEF_Global_Competitiveness_Report_2010-11.pdf